

จุดเปลี่ยนของการเก็สก้ำไร ภายใต้กล้อง

พ.ศ.เฉลิมขวัญ ครอบุณยงค์

คณ.บริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

ต่อ จากฉบับที่แล้ว

ฉบับที่แล้วได้พูดถึง Earnings management จะรวมถึงพฤติกรรมล้างบางและการเปลี่ยนแปลงทางบัญชี ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึง *Creative accounting* อันเป็นหัวใจสำคัญของเรื่องนี้ จาก Earnings management สู่ *Creative accounting* อันที่จริงแล้ว *Creative accounting* ไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวานหรือเร็ว ๆ นี้ เชื่อกันว่า *Creative accounting* มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยในระยะเริ่มต้น *Creative accounting* จะอยู่ในรูปของ Income smoothing และในเวลาต่อมาจะทำการตั้งสำรองลับ (Secret reserves) กันมากขึ้น *Creative accounting* เริ่มเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นเมื่อธุรกิจมีการแยกความเป็นเจ้าของและฝ่ายบริหารออกจากกัน ซึ่งจุดนี้เองที่สร้างความกดดันให้แก่ผู้บริหารในอันที่จะต้องรายงานผลการดำเนินงานที่ดีไว้ก่อนในสายตาของผู้ที่สนใจจะลงเงินในธุรกิจ ซึ่งต่างไปจากกิจการเจ้าของคนเดียว ซึ่งผู้เป็นเจ้าของจะเป็นผู้ดำเนินธุรกิจ ซึ่งต่างไปจากกิจการเจ้าของคนเดียว ซึ่งผู้เป็นเจ้าของจะเป็นผู้ดำเนินธุรกิจและบริหารงานเองจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำ *Creative accounting* เพื่อสร้างกำไรให้ดูดีในสายตาของพวกเขา

นอกจากนี้ *Creative accounting* ยังเป็นผลมาจากการปราศจากมาตรฐานการบัญชีที่รองรับเหตุการณ์ หรือรายการทางธุรกิจใหม่ๆ ตลอดจนความคลุมเครือและความยืดหยุ่นของกฎเกณฑ์ทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่าของรายการ หรือเหตุการณ์ทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินที่มีค่อนข้างสูง รวมทั้งความไม่สอดคล้องต้องกันระหว่างแนวทางปฏิบัติทางบัญชีที่กำหนดขึ้นโดยหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการเก็สก้ำไรผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการไปตามความปรารถนาของผู้บริหาร

นิยามของ Creative accounting

จวบจนกระทั่งปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีผู้ใดที่ให้นิยาม *Creative accounting* ที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป บางคนก็มอง *Creative accounting* ว่าเป็นเรื่องสกปรก หรือพูดให้แคบเข้าก็คือเป็นเรื่องของการตกแต่งบัญชี บางคนก็มอง *Creative accounting* ไปในทางสร้างสรรค์ หาก *Creative accounting* นำไปสู่การพัฒนาวิธีปฏิบัติทางบัญชีใหม่ๆ ขึ้นตามมา

อย่างไรก็ตาม *Creative accounting* จะมีความหมายในทางลบ เมื่อไรก็ตามที่ฝ่ายบริหารใช้ *Creative accounting* เป็นกลลวงให้ผู้ลงทุน ผู้เป็นเจ้าหนี้ นายธนาคารและหรือผู้ซึ่งบการเงินโดยทั่วไปเกิดความหลงผิดในสาระสำคัญของงบการเงิน แต่จะมีความหมายในเชิงบวกก็ต่อเมื่อมีการนำไปใช้ในเชิงสร้างสรรค์เพื่อสะท้อนแนวโน้มมูลค่าของธุรกิจที่แท้จริงและเพื่อแสดงฐานะและผลการดำเนินงานที่ถูกต้องตามที่ควรของธุรกิจนั้นๆ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่มีวิธีปฏิบัติทางบัญชีใดๆ ที่จะสะท้อนรายการทางธุรกิจใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

นอกจากนี้กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการวัดมูลค่าและการเปิดเผยข้อมูลทางบัญชีที่มีความยืดหยุ่นก็มีส่วนก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ทางบัญชี (Creativity) ขึ้น *Creative accounting* จึงมีตั้งแต่ความพยายามอย่างแท้จริง (Genuine attempt) ที่จะนำเสนอผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการอย่างถูกต้องตามที่ควร (True and fair view) ไปจนถึงการจัดหาเงินนอกงบดุล (Doubtful practices of off-balance sheet financing) (รายการที่ทำให้หนี้สินโดยรวมของกิจการเพิ่มขึ้นแต่จะไม่สะท้อนให้เห็นในงบดุล) และการตกแต่งบัญชี (Windows dressing) (บางตำราเรียกว่า "Window dressing the accounts", "Fiddling the books", "Cooking the books", "Cosmetic reporting", "Paper entrepreneurialism")

โดยนัยนี้ *Creative accounting* จึงหมายถึง (1) กระบวนการปรับแต่งตัวเลขทางบัญชีโดยการอาศัยความได้เปรียบของช่องโหว่ของหลักการบัญชีและทางเลือกต่างๆ ในการวัดมูลค่าและการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินบัญชีเพื่อที่จะแปลงโฉมงบการเงินจากสิ่งที่ควรจะเป็น (From what they should be) ไปสู่สิ่งที่ผู้จัดทำต้องการที่จะให้เห็นในรายงานทางการเงิน (To what preparers would prefer to see reported) และ (2) กระบวนการการสร้างรายการทางธุรกิจขึ้นเพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางการเงินบัญชีที่ต้องการแทนที่จะรายงานเหตุการณ์ทางธุรกิจด้วยความเป็นกลาง (Neutrality) และยึดหลัก

ความสม่ำเสมอ (Consistency) Creative accounting จึงอยู่ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. การจัดจำแนกรายการและการนำเสนอของงบการเงิน (Classification and presentation of accounts)
2. การไกล่เกลี่ยกำไร (Income smoothing)
3. การแต่งบัญชีและการตั้งสำรองลับ (Window dressing and secret reserves)
4. การจัดหาเงินนอกงบดุล (Off-balance sheet financing)
5. การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี

รูปแบบที่ 1, 2 และ 5 ได้อธิบายไว้ในตอนต้น จึงไม่อธิบายในที่นี้ซ้ำอีก ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงการจัดหาเงินนอกงบดุลและการแต่งบัญชีในรายละเอียด

การจัดหาเงินนอกงบดุล

(Off-balance sheet financing)

การจัดหาเงินนอกงบดุลมักทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงอัตราส่วนทางการเงินให้ดีขึ้น ซึ่งช่วยให้การกู้ยืมเงินในครั้งต่อไปทำได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้เพราะอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนและอัตราส่วนทางการเงินอื่นๆ ของกิจการยังคงไม่สูงหรือต่ำไปกว่าเกณฑ์ที่ผู้ให้กู้กำหนดไว้ในเงื่อนไขของสัญญาเงินกู้ ตัวอย่างของรายการจัดหาเงินนอกงบดุล ได้แก่

1. การทำสัญญาเช่าระยะยาว (Leasing) ที่ไม่เข้าเงื่อนไขของสัญญาเช่าการเงิน (Financial lease) เพื่อปรับปรุงอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนทุนหมุนเวียนอัตรากำไรสุทธิต่อดอกเบี้ยจ่ายให้ดูดีขึ้น
2. การใช้บริษัทย่อย หรือบริษัทที่เกี่ยวข้องกันซึ่งมีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำเป็นช่องทางในการกู้ยืมเงินให้กับบริษัทแม่ ซึ่งมีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูงและหลบเลี่ยงการจัดทำงบการเงินรวมเนื่องจากเกรงว่าจะทำให้อัตราส่วน

หนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูงขึ้น

3. การใช้บริษัทย่อยและบริษัทที่เกี่ยวข้องกันเป็นช่องทางในการกู้ยืมเงินและผ่อนถ่ายเงินกู้้นั้นไปสู่บริษัทในเครือ โดยอาศัยความได้เปรียบจากการที่ผู้ใช้งบการเงินส่วนใหญ่จะมุ่งความสนใจไปที่งบการเงินของบริษัทแม่มากกว่างบการเงินรวม ทำให้มองข้ามอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งอยู่ในระดับสูงของบริษัทย่อย หรือบริษัทที่เกี่ยวข้องกันไปโดยปริยาย

4. การถอดถอนภาระหนี้สินออกจากงบการเงิน โดยการทำให้ In-substance (or economic) debt defeasance เมื่อเปรียบเทียบการถอดถอนภาระหนี้สินออกจากงบการเงินโดยการทำให้ In-substance (or economic) debt defeasance จะไม่มีปัญหาใดๆ ติดตามมา เนื่องจากมูลหนี้ถือว่าเป็นอันระงับไปและผู้เป็นลูกหนี้จะไม่มีพันธะใดๆ ที่จะต้องชำระคืนหนี้ให้กับผู้เป็นเจ้าของหนี้ต่อไป แต่หากพิจารณาในแง่ของการบัญชี การทำรายการดังกล่าวอาจถูกมองว่าเข้าข่ายความเป็น Creative accounting

อ่าน ต่อฉบับหน้า

สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
Thai-Nichi Institute of Technology
泰日工業大学

สร้างนักคิด พลิตนักปฏิบัติ สร้างนักประดิษฐ์ พลิตนักบริหาร

www.tni.ac.th

เปิดรับสมัคร นักศึกษา ระดับ ป.โท

คณะวิศวกรรมศาสตร์

- สาขาเทคโนโลยีวิศวกรรม (M.Eng. - MET)

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

- สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ (M.Sc. - MIT)

คณะบริหารธุรกิจ

- สาขาการจัดการอุตสาหกรรม (M.B.A. - MIM)
- สาขาการจัดการวิสาหกิจสำหรับผู้บริหาร (M.B.A. - EEM)

สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น เลขที่ 1771/1 ถนนพืฒนาการ (ระหว่าง ซ.37 - 39) แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กทม. 10250 Tel: 02-763-2601-5